

Haus des Rundfunks

Huis van het eerste moderne massamedium

Achtergrond - 5 juni 2013

Op het *Messegelände* in Charlottenburg prijkt het *Haus des Rundfunks*. Het bakstenen gebouw oogt bescheiden bij de imposante nazi-architectuur van het betonnen beursgebouw ertegenover. Sinds 2003 huist hier de Berlijnse omroep RBB (Rundfunk Berlin-Brandenburg), maar talloze zenders gingen de RBB voor. Sinds 1931 hebben alle regimes gretig gebruik gemaakt van de technische mogelijkheden die het omroephuis biedt.

Hans Poelzig, de architect van het Haus des Rundfunks, wilde het gebouw zo ontwerpen dat functie en vorm op elkaar aansloten. Het gebouw heeft de vorm van een driehoek met gebogen zijanten. De hoge muren met platte daken zorgen er samen met de buitenlaag kantoren voor dat er in de opnamestudios geen geluid komt: een vereiste voor goede radio.

Opeenvolgende regimes hebben om die reden in het Haus des Rundfunks uitzendingen gemaakt, van de *Reichs Rundfunk Gesellschaft* van de Weimarrepubliek, en de *Großdeutscher Rundfunk* van de nazi's, tot de *Sender Freies Berlin* van West-Berlijn.

Vanaf 1935 tot 1937 maakten de nazi's in het Haus des Rundfunks ook de [eerste televisieuitzendingen](#). *Fernsehsender Paul Nipkow*, vernoemd naar de uitvinder van de Nipkowschijf, was de eerste televisiezender ter wereld. De Nipkowschijf zet binnenkomend licht om in elektrische signalen. Op deze manier werden de eerste televisies in de jaren twintig gemaakt, maar later kwamen er betere alternatieven.

Nationaalsocialistische poppenkast

De nazi's hadden veel belangstelling voor het veelbelovende fenomeen radio. Joseph Goebbels schreef in zijn dagboeken over het immense potentieel van radio, dat zijn politieke tegenstanders onbenut lieten. In 1932, vlak voordat Hitler aan de macht kwam, maakten de nazi's al flink gebruik van radio om stemmen te winnen. Logisch: in 1931 was bijna eenderde van de huishoudens al in het bezit van een radio. Met de in 1933 door de nazi's gepresenteerde *Volksempfänger* - een 'betaalbaar' apparaat dat elke Duitser zou moeten hebben - nam die invloed alleen maar toe. Het was de bedoeling dat ook televisies wijdverbreid zouden

raken. Zoals vele andere projecten liep de productie van deze *Volksfernsehers* spaak bij het uitbreken van de oorlog.

Volgens Goebbels moest een goed radioprogramma gedoseerd zijn: zowel leuk als educatief. In werkelijkheid was radio ten tijde van het Derde Rijk vooral een propagandamiddel. Om mensen oorlogslustig te maken werden ophitsende speeches van nazi-kopstukken uitgezonden, wanneer de oorlog eigenlijk niet meer te winnen was moest de radio mensen juist afleiden van de onvermijdelijke nederlaag. Dit gebeurde met een overdaad aan amusement of bijvoorbeeld verhalen over wonderbaarlijke genezingen van frontsoldaten.

Symbool Koude Oorlog

Na de oorlog werd het Haus des Rundfunks onderwerp van een bizar schouwspel. De communistische zender, de *Berliner Rundfunk*, trok in het omroephuis in, maar toen de geallieerden Berlijn in zones verdeelden kwam het gebouw toe aan de Britten. De Sovjets stonden de westelijke geallieerden niet toe gebruik te maken van de Berliner Rundfunk, wat tot spanningen leidde. De westelijke geallieerden besloten hierop eigen radiozenders te stichten. Drie jaar daarna spijkerde het Britse leger de boel dicht en dwong het de Berliner Rundfunk alsnog te verkassen naar Oost-Berlijn.

Populair bij alle regimes

Dat het omroephuis zo graag gebruikt werd, ook nog in het moderne Duitsland, is wel te begrijpen. Het gebouw beschikt over een grote concertzaal met uitstekende akoestiek. De nazi's waren hier zo van gecharmeerd dat daar niet alleen concerten, maar ook reguliere bijeenkomsten werden gehouden. Goebbels kwam graag in het *Lichthof*, de speciale foyer die met verlichting het effect van binnenkomend zonlicht nabootst.

Het gebouw heeft sinds 2005 ook een *Hörspielkomplex*, waar zogenoemde hoorspelen worden opgenomen. Dit complex is volledig uitgerust voor het maken van de geluidsdrama's. Er zijn bijvoorbeeld echovrije ruimtes en vloeren van verschillende materialen, zoals grind of hout.

Toeristen vinden de roterende lift – de paternoster – erg leuk, zoals valt te zien op [YouTube](#). Maar vooral de ligging van het gebouw is ideaal. De *Funkturm*, de zendmast van waaruit vroeger de radiosignalen de ether ingingen, en de *Internationale Funkausstellung*, de grote elektronicabeurs, liggen om de hoek. De RBB heeft zijn bestuursgebouw aan het originele omroephuis aangebouwd. Hiermee is het voortbestaan van dit symbool van de 20e eeuw als werkplek

verzekerd.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/3080/haus-des-rundfunks>